

LEGAL INSIGHT

ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΔΥΟ ΓΟΝΕΙΣ - Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ (ΧΡΟΝΙΚΑ ΕΝΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ)

Γιώργος Κεφαλάς

L.L.M. mult., M.Sc.

Αλεξάνδρα Γιάκη

L.L.M.

Οι πρόσφατες αποφάσεις υπ' αριθμ. 60/2017, 7131/2017 και 5652/2018 του Πρωτοδικείου Αθηνών αποτελούν εφαρμογή και στην ελληνική πραγματικότητα της διεθνούς τάσης προς αναγνώριση της αρχής της κοινής ανατροφής των τέκνων από τους διαζευγμένους γονείς. Στο πλαίσιο αυτό, οι ως άνω αποφάσεις έκριναν ως βέλτιστη για το συμφέρον του τέκνου ρύθμιση τη χρονική κατανομή της επιμέλειας αυτού μεταξύ των γονέων του με παράλληλη εναλλαγή της κατοικίας ανάλογα με τον γονέα που έχει κάθε φορά την επιμέλεια του παιδιού.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018

1. Εισαγωγικά

Πριν από περίπου ένα έτος είχαμε δημοσιεύσει άρθρο με τον τίτλο «*Το ειδικότερο ζήτημα της ανάληψης της επιμέλειας τέκνου από τον πατέρα: Οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις*». Το άρθρο μας αυτό ακολούθησε τη δημοσίευση στον νομικό τύπο της υπ' αριθμ. 60/2017 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, που αποτέλεσε σταθμό στη νομολογιακή αντιμετώπιση του ζητήματος της ανάθεσης της επιμέλειας του τέκνου μετά τον χωρισμό των γονέων του. **Η καινοτομία της εν λόγω απόφασης ήταν η εξής: κατένειμε χρονικά την άσκηση της επιμέλειας μεταξύ των γονέων κατά τρόπο, ώστε ο πατέρας να ασκεί την επιμέλεια κατά τους ζυγούς μήνες και η μητέρα κατά τους μονούς μήνες.** Μία παρόμοια ανάθεση της άσκησης της γονικής μέριμνας δεν είχε προηγηθεί σε απόφαση ελληνικού δικαστηρίου. Η αναφορά μας στο ζήτημα στο ως άνω άρθρο υπήρξε ακροθιγής, καθώς η απόφαση του Πρωτοδικείου είχε μόλις δημοσιευθεί. Ωστόσο η πρόσφατη δημοσίευση στον νομικό τύπο και έτερης απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών που οδηγήθηκε στην ίδια κρίση καθώς και η έκδοση λίγες μόλις ημέρες πριν και τρίτης σχετικής απόφασης, καθώς και οι διαρκώς αυξανόμενες φωνές στη νομική αρθρογραφία υπέρ των δικαιωμάτων του πατέρα αναφορικά με τη συμμετοχή στη ζωή των τέκνων του και έναν διαφορετικό τρόπο ρύθμισης του ζητήματος της επιμέλειας των τέκνων, έδωσαν το έναυσμα για τη συγγραφή του παρόντος άρθρου.

2. Οι σύγχρονες διεθνείς τάσεις

Σε διεθνές επίπεδο πυκνώνουν διαρκώς οι φωνές που υποστηρίζουν ότι μέσω του θεσμού της εναλλασσόμενης κατοικίας δύναται να επιτευχθεί η καθημερινή διαβίωση και ισόρροπη επαφή του παιδιού και με τους δύο γονείς του. Αυτό ανταποκρίνεται πληρέστερα στο συμφέρον του ανηλίκου, η διασφάλιση του οποίου αποτελεί και το ζητούμενο κατά την κρίση περί ανάθεσης της επιμέλειας.

Άλλωστε, το γεγονός ότι, κατά κανόνα, και οι δύο γονείς θα εργάζονται και, συνεπώς, έκαστος αυτών θα βρίσκεται σε δυσκολία να φροντίσει μόνος του το παιδί, ευνοεί τον επιμερισμό μεταξύ αυτών της φροντίδας αυτής. Διότι είναι σαφές ότι πρέπει να προτιμάται η φροντίδα του παιδιού από τους γονείς του, παρά από τρίτα πρόσωπα είτε αυτά είναι ο παππούς ή η γιαγιά είτε πρόσωπα που τελούν σε σχέση εργασιακής εξάρτησης από τον γονέα που έχει αναλάβει την επιμέλεια.

Επίσης, η κοινωνική πρόοδος έχει επηρεάσει σημαντικά και τη σχέση του πατέρα με τα παιδιά του. Δεν διαβιούμε πλέον στην εποχή της πατριαρχικής οικογένειας, όπου οι δύο γονείς είχαν δύο διακεκριμένους ρόλους και η οποία απαιτούσε τη μητέρα να βρίσκεται πάντοτε και σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα δίπλα στα παιδιά της. Αυτή η μορφή οικογενειακής συνύπαρξης ανήκει στο μακρινό παρελθόν.

Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο της Ευρώπης με το υπ' αριθμ. 2079/2.10.2015 ψήφισμά του, εισηγείται την εισαγωγή στη νομοθεσία των κρατών μελών της αρχής της εναλλασσόμενης κατοικίας. Το εν λόγω κείμενο δεν είναι βεβαίως δεσμευτικό για τα κράτη μέλη, αλλά αποτυπώνει τη διεθνή τάση σε ένα εριζώμενο ζήτημα. **Το Συμβούλιο της Ευρώπης οδηγήθηκε σε αυτό το πόρισμα στηριζόμενο σε ανάλυση πολυάριθμων διεθνών μελετών που κατέδειξαν ότι τα οφέλη από την εφαρμογή της αρχής της εναλλασσόμενης κατοικίας και, αντίστοιχα, οι αρνητικές επιπτώσεις από την ανάθεση της αποκλειστικής επιμέλειας στον έναν γονέα είναι πολλά.** Η σύγχρονη διεθνής παιδαγωγική και παιδοψυχολογία κινείται γύρω από έναν γνώμονα: ιδανική λύση είναι η συμμετοχή και ενεργητική παρουσία και των δύο γονέων στην ανατροφή του ανήλικου, το οποίο έτσι δεν θα αναγκάζεται να στερείται την παρουσία του ενός στην καθημερινότητά του, αλλά αντιθέτως θα συνεχίζει να απολαμβάνει ισότιμα τη φροντίδα και την παρουσία και των δύο γονέων του, όπως και πριν τη διάσπαση της συμβίωσής τους.

Δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι στις πλέον προηγμένες ευρωπαϊκές έννομες τάξεις, όπως είναι η γαλλική, η γερμανική και η αγγλική, ο χωρισμός των γονέων δεν αλλάζει διόλου το status quo της συμμετοχής τους στη ζωή του ανήλικου παιδιού. **Ο κανόνας είναι ότι και οι δύο γονείς διατηρούν την (συν)επιμέλεια του παιδιού τους και μόνον κατ' εξαίρεση και, εφόσον συντρέχουν σημαντικοί λόγοι προς τούτο, δύναται να ανατεθεί αυτή αποκλειστικά στον έναν εξ αυτών.**

Εξάλλου, και κατά την ελληνική νομολογία η υπαιτιότητα του ενός ή του άλλου γονέα για το διαζύγιο ή τη διακοπή της συμβίωσης δεν ασκεί επιρροή στην καταλληλότητά του για την άσκηση της γονικής μέριμνας και την ανάθεση της επιμέλειας σε αυτόν.

Παρόμοια ρύθμιση έγινε προσπάθεια να υιοθετηθεί και στη χώρα μας. Πράγματι το έτος 2007 συστάθηκε νομοπαρασκευαστική επιτροπή που υπέβαλε στη Βουλή σχέδιο νόμου, το οποίο προέβλεπε τη διατήρηση της άσκησης της επιμέλειας από κοινού εκ μέρους των δύο γονέων και μετά το διαζύγιο ή τη διάσταση, το οποίο ωστόσο δεν προωθήθηκε ποτέ προς ψήφιση.

3. Οι αποφάσεις 60/2017, 7131/2017 και 5652/2018 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. Η υιοθέτηση της εναλλασσόμενης κατοικίας από τα δικαστήρια μας.

Μέχρι την έκδοση της υπ' αριθμ. 60/2017 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η έννοια της εναλλασσόμενης κατοικίας ήταν μάλλον άγνωστη στα δικαστήρια της χώρας μας.

Το δικαστήριο, που κλήθηκε να αποφανθεί κατόπιν άσκησης δύο αντίθετων αγωγών των γονέων, με τις οποίες αμφότεροι διεκδικούσαν την ανάθεση της επιμέλειας του ανήλικου τέκνου, έκρινε ότι αμφότεροι

επιδείκνυαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το ανήλικο τέκνο τους, ηλικίας 11 ετών. Όπως δε στην πλειοψηφία των σχετικών αντιδικιών οι διάδικοι επιδίδονταν στη διατύπωση εκατέρωθεν μομφών αναφορικά με την καταλληλότητα του έτερου ως γονέα και το ενδιαφέρον του για την ανατροφή του ανήλικου τέκνου.

Το δικαστήριο απέδωσε ιδιαίτερα μεγάλη βαρύτητα στην επικοινωνία του δικαστή με το ανήλικο τέκνο και τη βούληση του τελευταίου, σημειώνοντας, μάλιστα, στην απόφασή του ότι *«[τον ανήλικο τον κρατούσαν από το χέρι και τον έφεραν και οι δύο γονείς, [στην επικοινωνία] που έλαβε χώρα την 22.11.2006»*. Όπως αναγράφει η ίδια η απόφαση, ο ανήλικος *«έδειξε πολύ στενό ψυχικό δεσμό με τον πατέρα του και απολαμβάνει την επαφή και την επικοινωνία μαζί του»* αλλά παράλληλα και *«αγάπη και εκτίμηση για τη μητέρα του»*, ενώ κατέληξε ότι *«προτιμότερη λύση είναι να διαμένει και με τους δύο του γονείς, εναλλάξ ένα μήνα με τον πατέρα του και ένα μήνα με τη μητέρα του»*. Στην κρίση του δικαστηρίου συνέβαλε και το γεγονός ότι οι κατοικίες των δύο γονέων βρίσκονταν κοντά μεταξύ των και με το σχολείο του ανήλικου παιδιού, προϋπόθεση που πρέπει να θεωρηθεί εκ των ων ουκ άνευ για τη κρίση περί συνεπιμέλειας με εναλλασσόμενη κατοικία.

Την ως άνω απόφαση ακολούθησε λίγους μήνες αργότερα η υπ' αριθμ. 7131/2017 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, το οποίο έκρινε κατόπιν υποβολής αίτησης του πατέρα με την οποία ζητούσε να ανακληθεί προγενέστερη απόφαση του ίδιου δικαστηρίου, με την οποία είχε ανατεθεί προσωρινά στην μητέρα η αποκλειστική επιμέλεια των δύο ανήλικων τέκνων τους ηλικίας 10 και 8 ετών.

Στην εν λόγω περίπτωση, είχε προηγηθεί συμφωνία των συζύγων για την ρύθμιση της επιμέλειας και της επικοινωνίας τους με τα ανήλικα τέκνα τους, βάσει της οποίας τα παιδιά διέμεναν πολλές ημέρες ανά εβδομάδα με τον πατέρα τους. Ωστόσο, κατόπιν διενέξεων μεταξύ των γονέων, που προκλήθηκαν ιδίως λόγω της ανάμειξης στη ζωή των παιδιών των νέων συντρόφων τους, αλλά και λόγω της απόφασης της μητέρας να μετεγγράψει τα παιδιά σε άλλο σχολείο προς εξυπηρέτηση της καθημερινότητάς της, οι δύο γονείς άρχισαν να επιδίδονται σε συνεχείς δικαστικές διαμάχες, με αίτημα την ανάθεση της αποκλειστικής επιμέλειας των ανήλικων παιδιών στον εκάστοτε αιτούντα.

Το δικαστήριο, ομοίως κατόπιν συνεκτίμησης της επικοινωνίας με το μεγαλύτερο από τα ανήλικα τέκνα, αλλά και του χειρόγραφου σημειώματος που είχε συντάξει το μικρότερο εξ αυτών, σεβόμενο τα συναισθήματά που έτρεφαν και προς τους δύο γονείς του, κατένειμε χρονικά την άσκηση της επιμέλειας μεταξύ αυτών, ώστε ο πατέρας να ασκεί την επιμέλεια κατά τους μήνες που λήγουν σε μονό αριθμό και η μητέρα κατά τους μήνες που λήγουν σε ζυγό αριθμό, απαγορεύοντας παράλληλα τη μετεγγραφή των παιδιών σε άλλο σχολείο.

Η απόφαση αυτή υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική, όχι μόνον διότι απέδειξε ότι η προηγούμενη απόφαση υπ' αριθμ. 60/2017 δεν αποτέλεσε μία μεμονωμένη εξαίρεση, αλλά ιδίως διότι δείχνει ότι πεδίο εφαρμογής της εναλλασσόμενης κατοικίας και της χρονικής κατανομής της επιμέλειας υπάρχει ακόμη και σε περίπτωση που έχουν προηγηθεί διαφορετικές ρυθμίσεις της γονικής μέριμνας ή και προηγούμενες δικαστικές κρίσεις. Λίγες δε ημέρες πριν από τη σύνταξη του παρόντος εκδόθηκε μία ακόμη σχετική απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών, η υπ' αριθμ. 5652/2018, η οποία βάσει του ίδιου σκεπτικού με τις ως άνω αναφερθείσες, κατέληξε σε ανάθεση της (συν)επιμέλειας των δύο παιδιών, ηλικίας 16 και 10 ετών, και στους δύο γονείς, *«οι οποίοι θα την ασκούν 15 ημέρες τον μήνα κατόπιν συνεννοήσεως μεταξύ τους»*.

4. Αντί επιλόγου: Καταγραφή των κριτηρίων που πρέπει να συνεκτιμούν τα δικαστήρια για να αχθούν στην εφαρμογή της εναλλασσόμενης κατοικίας.

Τόσο οι σχολιαζόμενες εδώ αποφάσεις του Μονομελούς Πρωτοδικείου, όσο και η νομική αρθρογραφία και θεωρία, αλλά και η επιστημονική εξέλιξη σε θέματα παιδαγωγίας και παιδοψυχολογίας έχουν καταλήξει σε σειρά κριτηρίων που πρέπει να συνεκτιμώνται, προκειμένου να ενδείκνυται η εναλλασσόμενη κατοικία των τέκνων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

- **Πρωταρχικό κριτήριο είναι η γνώμη του/των τέκνου/ων, την οποία θα εκφράσει το ίδιο στον δικαστή, κατόπιν επικοινωνίας μαζί του, εφόσον κάτι τέτοιο κριθεί αναγκαίο και πάντοτε ανάλογα με την ηλικία του ανηλίκου και την ωριμότητά του.**
- **Η ηλικία του/των τέκνου/ων.** Όταν το παιδί είναι μικρότερο, η σταθερότητα του περιβάλλοντος φαίνεται να υπερέχει της ισότιμης συμμετοχής και των δύο γονέων στη ζωή του ανηλίκου.
- **Οι σχέσεις μεταξύ των γονέων.** Ναι μεν οι διενέξεις μεταξύ των γονέων είναι συνήθως αναπόφευκτες, ωστόσο προκειμένου να προκριθεί η εναλλασσόμενη κατοικία πρέπει να υπάρχει μία στοιχειώδης επικοινωνία και συνεννόηση μεταξύ των γονέων.
- **Η τοπική εγγύτητα των κατοικιών των δύο γονέων,** ώστε να μπορεί να λειτουργήσει στην πράξη ο θεσμός της εναλλασσόμενης κατοικίας, χωρίς να θίγεται η σταθερότητα του περιβάλλοντος του ανηλίκου.
- Τέλος, αυτονόητο κριτήριο είναι το ενδιαφέρον αμφότερων των γονέων για τα παιδιά τους και ο υγιής ψυχικός και συναισθηματικός δεσμός γονέα – τέκνου.
- Είναι δε αυτονόητο ότι κατά το χρονικό διάστημα που τα παιδιά διαμένουν με τον ένα γονέα, ο άλλος γονέας διατηρεί το δικαίωμα επικοινωνίας μαζί τους.

Τα κριτήρια αυτά αναμένεται να εξειδικευτούν έτι περαιτέρω από τη νομολογία. Ήδη οι ρηξικέλευθες – για τα δεδομένα της ελληνικής δικαστηριακής πρακτικής και νομολογίας – αποφάσεις του Μονομελούς Πρωτοδικείου της Αθήνας άνοιξαν τον δρόμο, ώστε και η ελληνική δικαιοσύνη να ακολουθήσει τις διεθνείς τάσεις στο ακανθώδες ζήτημα της επιμέλειας των τέκνων με γνώμονα πάντοτε το συμφέρον αυτών.

Για περισσότερες πληροφορίες και για εγγραφή στην λίστα ενημερώσεών μας επικοινωνήστε μαζί μας:

ΓΙΑΝΝΑΤΣΗΣ ΚΑΙ ΨΑΡΑΚΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

WWW.YIANNATSI.GR

38, ΚΑΡΝΕΑΔΟΥ, ΚΟΛΩΝΑΚΙ

106 76, ΑΘΗΝΑ

ΕΛΛΑΔΑ

T: (+30) 210 7231076

F: (+30) 210 7231075